

4. Fordelingsproblematikken (I- og U-lande).

Krav- og Ordliste til "Fordelingsproblematikken":

De i afsnittet omtalte fagudtryk skal kunne forklares, og de omtalte problemstillinger skal kunne forklares og vurderes.

Indledning.

I "Alverdens Geografi" læses kapitlet "Globalisering" (side 173-188).

U-landenes handels- og gældsproblemer er principielt de samme i dag, og mange lande har stadig store ledelsesproblemer på grund af en lille elite, som sidder på magten. Dog skal man gøre sig klart, at der i dag er store forskelle U-landene imellem. Især i Afrika hører mange af landene til de allerfattigste i verden, mens en række lande i Sydøstasien og Sydamerika har en noget højere levestandard. Ligeledes er et stigende antal lande på vej mod øget demokrati, selv om formen og omstændighederne kan være ganske anderledes end i Danmark.

Endvidere skal man være opmærksom på de enorme forskelle, der kan være inden for det enkelte land, hvor nogle befolkningsgrupper -f.eks. i Indien og Brasilien- kan være særdeles velhavende også målt med vores målestok.

Da afsnittet i bogen dækker emnet ganske godt, vil de følgende sider primært rumme nogle oversigter i stikordsform, opdateringer, statistisk materiale og opgaver, der angiver hvilke fagudtryk, emner og problemstillinger, man skal være inde i. Afsnittet har derfor ikke de kravs- og ordlister, som du har set i de forrige afsnit.

Vær opmærksom på, at Internettet rummer et stort kildemateriale om emnet, især fra FN's organisationer.

Klassifikation af landene.

Kolonihistorien giver nogle væsentlige baggrunde for, hvorfor der er rige og fattige lande.

U-landene har (har haft) mange navne:

Den 3. verden = syd-landene = de underudviklede lande = udviklingslandene = landene under udvikling.

Den gængse engelske betegnelse i dag er **the developing countries**.

I-landene = industrilandene = de industrialiserede lande = nord-landene = the developed countries.

En efterhånden meget udbredt opdeling i dag er:

Højindkomst-landene : Svarer stort set til I-landene.

Mellemindkomst-landene : De mere velhavende U-lande.

Lavindkomst-landene : De fattige U-lande, og herunder:

De mindst udviklede lande = LDC-landene (less developed countries), som især er repræsenteret på det afrikanske kontinent.

Opgave:

En særlig gruppe lande omtales ofte **NIC-landene** med en **"tiger"-økonomi**.

a) Hvad dækker disse udtryk over ?

b) Hvilke lande omfatter betegnelsen?

Mål for levestandard.

BNP/cap var i mange år det mest almindelige mål, når landene skulle sammenlignes. (Det var jo som oftest økonomer, der sad med opgaven).

Da levestandard imidlertid også omfatter mange andre forhold, er

HDI-målet det mest anvendte siden 1990.

Det er et index-tal beregnet efter nøjere regler, der inddrager:

- a) middellevetiden, der siger noget om sundhedsstandarden.
- b) læse- og uddannelsesgraden, der siger noget om erhvervspotentialet.
- c) BNP/cap justeret i forhold til købekraften, der siger noget om økonomien.

Opgave:

Hvilke andre mål vil efter din mening være relevante som mål for levestandard? (Hvad forstår du ved livskvalitet?).

Verdenshandelen.

Fordelingen af verdens værdier skete tidligere oftest ved krig og røveri, i dag ved handel.

Bemærk hvorledes verdenshandelen er fordelt. Hvem handler mest med hvem?

Multinationale selskaber = transnationale selskaber.

Disse selskaber spiller en dominerende rolle i verdenshandelen. De omtales ofte negativt bl.a. på grund af lav skattebetaling.

Opgave:

- a) Nævn nogle firmanavne som eksempler på multinationale selskaber.
- b) Hvordan bærer de sig ad med at betale meget lidt i skat? Er det lovligt?
- c) Hvorfor griber regeringerne ikke ind?
- d) Hvorfor gør det i virkeligheden ikke så meget med den lave skattebetaling?
- e) Hvilken stor fordel har du af disse firmaers eksistens?

Teoretikere.

Adam Smith mente at **frihandel** ville være bedst for denne verdens lande.

David Ricardo mente at landene skulle specialisere sig og producere det, de var bedst til.

De to principper supplerer hinanden og er også i dag "god latin".

Opgave:

- a) Går U-landene og I-landene lige engageret ind for disse principper?
- b) Hvorfor oplever vi så stadig **protektionisme**?

Internationale handelsorganisationer.

Når jeg går ind i en forretning og køber et køleskab, er det en underforstået aftale, at der er økonomisk dækning på mit Dankort eller den check, jeg udskriver, og at forretningen faktisk leverer køleskabet næste dag, og at det fungerer.

På samme måde kræver verdenshandelen en række aftaler imellem landene, der jo skal udstikke de love købmændene skal følge.

De i den følgende opgave nævnte organisationer og lande-foreninger spiller en stor rolle i vores verden i dag.

Opgave:

Find ved hjælp af Geografibogen, Internettet eller andre kilder ud af:

- a) Hvad står organisationsforkortelsen for?
  - b) Hvilke lande er med?
  - c) Hvad er organisationens hovedformål?
- 1) **GATT** som i dag hedder
  - 2) **WTO**
  - 3) **G7-landene**
  - 4) **G8-landene**
  - 5) **OECD**
  - 6) **EU**
  - 7) **NAFTA**
  - 8) **ASEAN**
  - 9) **APEC**
  - 10) **OPEC**
- d) Hvilke farer lurder der ved disse organisationsstrukturer?
  - e) Hvilke konkrete eksempler kender du?

U-landenes udviklingsproblemer.

Disse kan groft opdeles i 3 hovedoverskrifter:

- 1) Dårlig ledelse.
- 2) Handelsproblemer.
- 3) Gældsproblemer.

Dårlig ledelse.

a) Lokal elite har magten:

Gamle høvdingefamilier som gensidigt støttede kolonimagten, eller Oprørsledere fra kolonitidens afslutning.

Har travlt med at berige sig inden de en dag sættes fra magten.

b) Familiebånd (familien er ens livsforsikring):

Den uddannede storebror sidder i en ledende stilling (præsident, general, direktør) og favoriserer ved stillingsbesættelser sine brødre og fætre uden kvalifikationer.

c) Korruption:

Den gamle gavetradition (som vi også kender) tager overhånd, især når vigtige personer er dårligt lønnede.

d) Etniske konflikter:

Grænserne er tilfældigt lagt af kolonimagterne og deler landet op i større og mindre etniske grupper med ofte langt større forskelle end vi kender i hele Europa.

e) Ingen tradition for et demokratisk styre:

Det tager mange årtier eller mere at udvikle, hvad vi forstår ved et velfungerende samfund.

f) I-landenes rådgivning slog fejl:

Vi opfordrede i 1960-erne u-landene til en hurtig industriel udvikling i løbet af 30-40 år.

Opgave:

- a) Hvorfor var det et skidt og urealistisk råd, I-landene gav (pkt. f)?
- b) Giv eksempler hentet fra ugens nyheder på lande med dårlig ledelse.

Handelsproblemer.

- a) **Monokultur**, der exporteres, præger en del U-landes produktion.
- b) **Monoexport** er karakteristisk for mange U-lande.
- c) **Luxusvarer / ikke-basis-fødevarer** præger ofte exporten fra U-landene.
- d) Store prissvingninger på exportvarerne fra U-landene.
- e) Ikke-forarbejdede varer (råvarer) med lav avance præger U-landenes export.
- e) Melleghandlere i mange led.
- f) I-landenes **toldmurer** eller **handelsbarrierer**.
- g) Fragtmarkedet styres af I-landene.
- h) **Substitutionsprodukter** fra I-landenes industrier kan presse markedet.
- i) I-landenes sikkerhedslagre kan presse priserne.
- j) U-landene mangler kapital til at modstå handelspres.
- k) U-landene mangler kapital til produktionsomlægninger.

Opgave:

- a) Uddyb de ovenfor nævnte problemstillinger.
- b) Find konkrete eksempler på lande og produkter, hvor ovennævnte problemer er synlige.
- c) Hvilke argumenter taler for og imod, at I-landene arbejder for at mindske U-landenes handelsproblemer.
- d) Hvorfor har U-landene ikke held med at danne producentforeninger, der kan presse priserne i vejret?
- e) En sådan forening er OPEC, de olieexporterende U-landes forening. Selv om flere af disse "U-lande" er rige, har OPEC problemer med bare lige at hæve oliepriserne. Hvorfor?

Gældsproblemer.

Især i løbet af 1980-erne løb mange U-lande ind i store gældproblemer, hvor aftalte renter og afdrag ikke kunne betales.

I 1970-erne havde mange U-lande prøvet at følge rådene om at sigte mod at industrialisere. Forudsætningen for industri er imidlertid store investeringer i infrastruktur, i elforsyning, i uddannelses- og sundhedssektoren samt et velfungerende statsapparat. Dertil kom prestigeprægede projekter og store militæruddgifter. Da det internationale renteniveau steg omkring 1980 (i Danmark op til 20-25 %) samtidig med olieprisstigninger, slog det økonomien i stykker i mange U-lande.

Bedre blev det ikke af, at de allerede foretagne investeringer jo ikke havde berørt størstedelen af befolkningen, nemlig den store landbefolkning, men typisk eliten i byerne. Derimod måtte hele befolkningen bidrage til byrderne som følge af gældskrisen.

Opgave:

Hvorfor er stort set ingen interesserede i at løse gældproblemerne, hverken U- eller I-landenes statsledere, bankerne, de europæiske og amerikanske arbejdstagere eller skatteydere?

Hvad gøres der for at imødegå U-landenes handels- og udviklingsproblemer?

Opgave:

- a) Undersøg ved hjælp af Geografibogen og Internettet, hvad FN-organisationen **UNCTAD** står for, og hvad den har udrettet.
- b) **Lomé-aftalerne** er en række aftaler imellem EU-landene og en række gamle kolonier. Lomé-aftalerne blev i 2000 erstattet af en ny 20 års aftale, **Cotonou-aftalen** imellem EU og ACP-landene (77 stater i Africa, Caribbean og Pacific / Stillehavsområdet).

Undersøg med de samme kilder, hvad Cotonou-aftalen omfatter.

(Se bl.a.: http://ec.europa.eu/development/Geographical/CotonouIntro_en.cfm)

U-landsbistand (- med hovedvægt på dansk u-landsbistand).

Danmark har ydet U-landsbistand siden sidst i 1950-erne. Generelt er der i Folketinget stor enighed om principperne for bistanden og bevillingerne til området.

Opgaver:

- a) Undersøg ved hjælp af Internettet eller **Danidas** publikationer (kan rekvireres gratis) principperne for den danske U-landsbistand i dag.
<http://www.um.dk/da/menu/Udviklingspolitik/>
- b) Giv en karakteristik af den danske U-landsbistand ud fra de statistiksiderne på:
<http://www.udviklingstal.dk/tal.htm>
- c) Hvilke fordele og ulemper er der ved henholdsvis **bilateral** og **multilateral bistand** ?
- d) Hvilke argumenter er der for at yde bistand til ret "velhavende" lande som f.eks. Ægypten?
- e) Er det rimeligt , at vi ofte stiller **klausuler** på vores lån til U-landene om at købe danske varer?
- f) Hvilke positive forhold og hvilke betænkeligheder ville du pege på, hvis du skulle overveje et job som **bistandsexpert**.
- g) Hvilke fordele og ulemper er der ved at kanalisere en del af den danske statslige bistand via **NGO-erne (Non Governmental Organisation)**?
- h) Hvis man spørger i U-landene, om deres holdning til U-landsbistand, er den ofte negativ. Hvordan kunne vi bedst hjælpe U-landene, mener mange i både U- og I-landene?
- i) Hvad står "Max Havelaar Fonden" for? Spørg evt. din købmand!